

Harmincegy éneklő ember Nézsán

CSAK EGY EMBERÉRT kellett elküldeni, aztán olyan szépen összegyűltünk, hogy alig fértünk el az iskola igazgatói szobájában. Králik László igazgató mellett itt volt Szarka Lajosné, a kórus vezetője, Csordás Józsefné takarító, Csatai Gyuláné, Szobonya Istvánné tanár, Csiri Erzsébet iskolai titkár, Szobonya István körzeti népművelő, valamilyen a nézsai országosan kiválóan, a zsüri különdicséretével minősült népdalkör tagjai.

A 31 tagú kórus kilenc évvel ezelőtt alakult, tagjai között valamennyi társadalmi osztály, réteg megtalálható. Az évek során erős, összetartó közösséggé kovácsolódott az együttes. Tartalmi, művészi munkáját tekintve pedig megkülönböztetetten az egyik legkiválóbb csoportja, amit a május eleji salgótarjáni országos minősítő verseny is példáz.

Hatvankilencben, amikor megalakultunk — simitja végig magas homlokát a kórus vezetője, akinek hosszú, barna haja, mint a csikófarkok hull alá a hátára — a televízió Röpülj páva előadásait nézegettük, és nagyon megtetszett az egész. Aztán egyszer az orvost vártuk, asz-szonyok sokan, egy ismeret-terjesztő előadásra. Készt, és hogy ne unatkozzunk, elkezdünk énekelni. Jól ment. Ebből gondoltuk, hogy amit mások csinálnak, mi is meg tudjuk tenni.

Es megcsinálták! Úgy, hogy a megyehatáron kívül is felfigyeltek rájuk. Két év múlva a szlovák szövetség által rendezett Vyletel vták (Kirepült a madár) nevű nemzetiségi dalversztívalon szerepeltek. Pár évvel később a Magyar Rádió népzenei osztálya készített velük felvételt a szlovák nemzetiségi dalokból.

A csoport tagjainak két-

harmada beszéli a szlovák nyelvet. Van, aki anyanyelv-ként, van, aki tanulta. A bemutatott dalokat pedig még az is tudja, akinek a családjában nem beszélék a nyelvet. Ilyen például Csordás Józsefné, aki a szomszédos orvosi rendelőből szaladt át az iskolába, munkából, magán lejutva a fehér pöttyes piros fejkendő.

A CSALÁDUNKBAN valóban senki sem beszéli a szlovák nyelvet, de én már egészen jól értek ezen a nyelven. A kórusban, a többiek-től tanultam. Úgy érzem, nagyon könnyen megy ez nekünk. A szlovák dalok dallamosak, fülbemászóak, szeretjük őket.

A Börzsöny és Vidéke Egyesült AFÉSZ által fenntartott nézsai népdalkórus műsorát mindig „felesben” állítja össze; vagyis a dalok fele magyar, a másik szlovák. Egyformán kedvelik mindegyiket. A nyelv sosem volt akadály egy-egy előadásnak. Persze, ha lehet választani a dalok között, akkor fel tudnak sorolni jó néhányat, magyart és szlovákot egyaránt. A szlovákokból például a Gyuszi bola moja milá (Hol voltál én kedvesem), a Za horámí, za dolámí (Er-dők mögött, völgyek mögött) című dalt; bár nekik egyéb-ként mindig az új dal a legkedvesebb.

Az együttes hol, milyen alkalmakkor szokott fellépni? — kérdezem Szarka Lajosné-t, a kórus lelkiismeretes kitűnő vezetőjét.

— A körzet társadalmi ünnepein mindig fellépünk — feleli. — Általában sikerünk van. De nagyon szeretnénk gyakrabban a közönség elé lépni. Kissé úgy érezzük, hogy a távolság, amely választ bennünket a központtól, a kárukra van. Kes-veset szeretelünk. Pedig mi is szívesen mennénk megyei,

járású ünnepekre, múzeumi kiállítások megnyitóra, de nem hívnak bennünket. Olyan jó lenne más csoportokkal együtt szerepelni. Meg nagyon jó volna, ha kultúrhatározat kapna a község, mert akkor lenne színpadunk, helyünk, tudnánk hol „edze-ni”.

A kórusnak tehát — és ezt egyáltalán nem panasz-ként hallottuk — megvan a maga nehézségei. De becsületesen állnak helyt. Sőt további terveik vannak.

A télen alakultunk át vegyes kórusra, mert szeretnénk volna két-három szólamú dalokat is énekelni — meséli a kórusvezető. — Így jobb munkát tudunk végezni. De szeretnénk továbblépni, parasztkórusra alakulni. Egyelőre ugyanis még túlságosan népdalosak vagyunk és illene törekednünk — a fejlődés végett — a klasszikus művek éneklésére.

Ennek mára adott a hang-nyelve is. Hat férfi énekel a kórusban. Köztük Králik László, az általános iskola igazgatója.

Hegedülök, szeretek énekelni — mondja a fiatalember. — És nekünk, pedagógusoknak egy kicsit példamutató szerepünk is van. Segítünk összefogni a közösséget.

A NÉZSAI NEPDALKÓRUS nem egészen egy évtizedes fennállása alatt a csúc-szra érkezett. Rendszeres, áldozatos munkájuk meghozta gyümölcsét. Ma meggyezte úgy emlegetik őket, mint a legjobbakat. S ez jólesik nekik, egyben kötelezi is őket a további munkára. De ők — ahogy elmondták — nem rettennek meg a feladatok-tól. Teszik, amit a szívük diktál. És szeretnék, ha a megyében az eddiginél jobban figyelnének rájuk. Meg-érdemlik!

Sulyok László

Ifj. Schiffer Pál filmrendező

Izgalmas anket színhelye volt a napokban a TIT Nóg-rád megyei szervezetének székháza, ahol a „Cséplő Gyuri” című új magyar film megte-kintése után — a film ren-dezőjével — ifj. Schiffer Pállal találkozhatott a salgótarjáni közönség.

A Balázs Béla-díjas film-rendező három fiatal szocioló-gus közreműködésével a tö-megkommunikációs kutató-központ számára gyűjtö össze a filmanketok tapasztalatait, elemelve filmjük közönségre gyakorolt hatását. Schiffer Pál emondta, hogy a forgató-könyv írásakor — melyet Kemény István szociológussal, a Magyar Tudományos Akadémia munkatársával közösen

készített — felhasználta a magyarországi cigányság köré-ben végzett 1971-es tudomá-nyos kutatómunka eredménye-it is. Mint ismeretes, a most bemutatott mű, a „Faluvégi házak” és a „Mit csinálnak a cigánygyerekek?” című fil-mekkel együtt trilógiát képez. Még azonban az előző két al-kotás a hagyományos dok-u-mentumfilmek dramaturgiája szerint készült, addig a „Csé-plő Gyuri” dramaturgiai váza a játékfilmek szerkezetét követi. A film alkotói több hónapot töltöttek a Zala megyei ci-gánytelepen, így a forgatás során sikerült elérniük, hogy a szereplők természetes mó-don viselkedjenek a kamera előtt. Külső beavatkozás nél-

kül követték Cséplő Gyuri és társai sorsának alakulását, a budapesti munkahelykeresés nehézségeit, az új életformába történő beilleszkedésüket. A „Cséplő Gyuri” nem egyszerű-en cigányfilm. Azon túl, hogy hiteles — néhol megdöbbentő erejű — képet fest a magyar-orosz cigányság helyzetéről, kíméletlen őszinteséggel tárja fel azokat a problémákat is, amelyek gátolják ezekben az embereknek az évszázados el-maradottságból történő fel-emelkedését.

Az anket után a rendező el-mondta, hogy új forgatókőny-vőn dolgozik, mely ezúttal a munkásszállók világát kíván-ja hasonló filmi megje-nítésben bemutatni. — té

A szép könyv

— Szép könyv — mondjuk az irodalmi alkotásra, ha megnyerte tetszésünket és ha nagyon megnyerte, elolvassuk életünk során többször is, mintegy hazajárunk az író világába, újra meg újra föl-lapozzuk a mieinkre felelő gondolatait, és szinte dédel-getve töröljük le a port a kö-tetről, mely talán szerény kontóban, olcsó kiadásban húzódik meg polcunkon.

De a könyv nemcsak ilyen értelemben lehet szép. A könyv műtárgy is: megfogha-tó, tárgyi műveltség is mű-vészi formát nyerhet, és bár vonzását feltétlenül irodalmi becse adja meg, mégis örül-ünk, ha kedves könyveinket méltó kontóban sorakoztat-hatjuk polcainkon, esetleg ugyanazt a művet több ki-adás többféle viselettel is.

Mindig is így volt ez, a könyvön minden korszak rajta hagyta keze nyomát, stílus-jegyeit, műalkotásnak tekin-tették mindenkor, amelynek megjelenésével is méltóvá kellett válnia a magában hordott tartalomhoz. A kézzel írott kódex egész bírtok értékével felérő, egyedi alkotás volt, készítői feldíszítették bár-szönybe, selyembe, díszítették drágakövekkel, arannyal, igazgyönggyel; miniatúrái apró festői remek, szépen for-mált sorait olykor egy élet munkájával vetette papírra a másoló barát.

A könyvnyomtatás demok-ratizálta a könyvet, lehetővé tette tömeges elterjedését, következtéséppen kontósé-nek, díszítésének is egyszé-rűbbé kellett válnia. Lema-radtak róla a selymek, bár-szonyok, drágakövek, ám nem maradt le a szépség: az egy-

szérség nem állta a művé-szet útját. Amikor a magyar könyv-nyomtatás 500. évfordulóját ünnepeltük, egymás után je-lentek meg a szép magyar könyvről szóló munkák. (Kner Imre: A könyv művészete, Haiman György: Tótfalusi Kis Miklós, Jakó Zsigmond: Erdélyi Fénis — Misztótfalu-si Kis Miklós öröksége, Szántó Tibor: Az 500 éves magyar könyvművészet ké-peskönyve — A szép magyar könyv 1473—1973.) Hadd idé-zzünk a felsoroltak egyikéből, Haiman György könyvéből, a Tótfalusi Kis Miklósról szóló gondolatot: „Elindította azt a folyamatot, amely a római kötblák lapidáris hagyomá-nyaitól és a kódexek tollírásá-nak vonásait óraó re-neszánsz nyomdabetűtől végül is a mai betűhöz vezetett.”

Igen, a betű! Az a legfonto-sabb, a könyv szépsége nála kezdődik, mert benne őt tes-tet a gondolat. Itt nyomban érzékelhetővé válik tartalom és forma egysége: szép lesz a könyv, ha tipográfiája a szó-veghez illik, ha a betűformák alkalmazkodnak a mű hangu-latához, jellegéhez. Elvárjuk ezt persze sok egyébtől is, de az első követelmény: jó papíron szép betűk, tiszta tükör, ren-dezett, a túlódalra át nem ütő sorok, arányos jól áttekinthető tördelés. A nyomta-tott könyv szépsége a jó ter-vezés mellett a szép nyomá-son áll, vagy bukik.

A könyv illusztráció nélkül is lehet szép, de a hozzáillő illusztráció feltétlenül von-zóbbá teszi. A művészi alko-tás azonban nem járhat kü-lön utakon: célja, hogy az irodalmi mondanivalót egy-

másik művészet formanyel-vén kifejezze. Közlendőségben, stílusában, hangulatában az irodalmi alkotást hozza közel de mégsem alávetett módon — hiszen önálló művészi alkotás —, hanem úgy, ahogy egyik művész a másiktól ih-lelve megformálja, amit az ő indítására „álmódott”; amit a szöveg a képzőművészetben felidézett. A jó illusztráció: testvérnyomozás találkozá-sa. Annál tökéletesebb, minél közelebbi lélekközon az író és a művész, minél jobban át-érzi ez utóbbit a lényeges mondanivalót, érzésvilágát, a minél teljesebben fejezi azt ki a maga eszközeivel. Mind-egy érvényes a kötésterve, a borítóra, a könyv külső köntő-sére is. Annak is a belső lényegét kell kifejeznie for-májával, díszítésével, a kötés anyagával, a borító ábráival.

Azonban ne feledjük: a könyv szépsége járulékos szépség. Az irodalmi mű, alkotás marad, ha sajtópapírra nyomják is, ha sarga pakun-deklibe kötik is, míg a ferc-mű szép kontóban olyan, mint a herendi porcelánon tá-lalt puliszka. Csálóka játék. „Nesse semmi, fogd meg jól!” a nagy pompával talált üres-ség. Akár a Peer Gynt hagy-mája. Csak héja van, magja semmi. A könyv célja nem az, hogy szabadísz legyen: szép-ségének titka a tartalom és a külső megjelenés harmonikus egységében rejlik. A monda-nivaló szolgálatában. Csak ezzel válik olyan műalkotás-sá, melynek jelenléte a köny-vespolcon otthonunkat barát-ságosabbá teszi.

Az igazgyöngy hordásban fényesedik, a könyv hasonlít rá: szépségéhez tartozik a funkciója is. Olvasás végett van, tehát le szoktuk venni a polcra, amely helye csupán és nem temetője. Ha mégis, meg is látszik rajta, meg a polc kaszárnyarendjén is. Ahol a könyv szabadísz, ott megül a szobát a keserű bá-na, az eltékozolt, magányos sorvadásra ítélt szépség pa-nasz. Ám, ahol élet, minden-napi kenyér, ott, ha talán meg is kopik a kötése, betől-ti maga körül bensőséges melegével a teret.

Közeledik a szép könyvek könyvheti versenye, kívánjuk a nyertes műalkotásoknak, hogy miközben beláthatatlan sorsukat befutják, értő és ér-tékelő emberek kezébe kerül-jenek, szépségük ne legyen hiábavaló. b. e.

TV... TV... TV...

A szovjet tv és rádió a világ 120 országának azonos szervezetével tart kapcsolatot, köztük 11 szocialista országgal. Tavaly a szocialista országok-ba 445 film 1800 kópóját küldte el. Ugyanakkor a szov-jet tévének 360 bolgár, mag-yar, NDK-beli, lengyel, cseh-szlovák és más szocialista or-szágokbeli filmmel ismerked-hettek meg.

Tv-adásokat Moszkva, a szövetségi köztársaságok fővá-rosal, a területi és autonóm központok sugároznak. A Szov-jetunióban összesen 123 tv-stúdió van.

Toth Béla:

LEGENDÁK A LÓRÓL

14.

Szerettem volna a szüflát beléjük fojtani, de hát egy kilencéves fiú, hogy is vág-hatná nyakát három rablónak egyszerre. Sose tudtam volna megtenni, később sem. Születni kell arra.

Megyek, eresztett kantár-ra, majd tudja a Kakas ho-vá vigyen, mert énnekem a kerék világon már senkim sincsen.

Ahogy elhagyom a tanya-helyet, hát látom, jön utá-nunk Bársony, meg a Betyár. Míg álltem neki. Legalább meg én egyen fópajtások egy-üttes társunk.

Éljen elmegyünk, s mindig csak nyugatnak. Ha vizek, érpártok visszafelé is fordítanak bennünket olykor, azért utunk egyre távolabb megy a szomorú Kupától. ahogy véltam. Batidának.

Az éhség rágt a gyomrom, hogy majd a szédülés megfo-gott. Míg legeltek a lovak, nézem a nyeregtáskát, hátha maradt valakitől csak egy falatka görhe, legalább, de mor-zsája sincsen.

Hanem ott volt apám ün-neplős pipája, cinezett oldalú, ott a dohányzacskója, varrot-tak, teli szép sárga vágottal. Meg a tűzikészesség. Tömöm, csihantok, szívom, koptolok, akár egy békebeli trágyadomb, elcsitul tőle az a ve-szedelmesen korgó gyomrom.

Attól kezdve le sem vettem agyaramról a pipát.

Estefelé elérünk egy cser-fás ligethez, de körülötte zu-gadalmas nádtenger, nem is hinné az ember, hogy ember lakhatja azt. Csak előtűnik egy rongygubás ember.

Kiállításról látszott, hogy messziről észrevehetett, utunkba állt, rámkiáltott:

— Hát te hunnan loptad ezeket a szép lovakat, te?

— Nem loptam én, bátya, örököltem.

— Még hazudsz is, szállj le gyorsan, hová mégy?

— Vásárhelyre.

— Na nem sokáig lösz ak-kor örökségöd, mert a török-ökttől épp egy hete szabad-ult ki Szöged, meg Vásár-hely, vértös némötök szállot-tak a helyükre, de a bogár-nyi marháat összeszedik ehük-ben, nehogy a jó lovat meg-hagyják.

Akkor mit csináljak bá-tyám?

— Betanyázol hozzám, míg csitul a hadi népezet, aztán majd látjuk, merről fúj a szél.

Nem sok jót réztem ki az öreg Nádlacliból. Látszott házatáján, hogy istenvilág-óta itt lakik ugyan, de egy tyúk nem káralt körülötte, egy bárány nem bégetett. Csontváz kutya ácsorgott a sárház végén, egyet sem vak-nakított. Lyukas subadarabbal játszott a szél egy hegyn.

— Egy pipadohánnyal azért megemberelhetnél, esém — így az öreg, mert akkor is füstölt a szám.

— Hozzék pipát, szívesen kinalom.

— Pipástul, esém, pipástul.

— Kiadjam a számbul az utolsó betevő pipát?

— Majd kivészöm én, ha nem adod — hetvenkedett az öreg, mert közben leszálltam a Kakasról.

Oodaodom a pipát, de nem hagytam szót nélkül.

— Hát kennek se pipa, se dohány, más szövény embör-gyerekének kívánja ki kend az egy szál csutorát. — Én ilyen embernek a házában nem tanyázok, kikaptam az öreg szájából a csutorát, föl a Kakasra, elrűgtattam. A másik két ló utánam. Kibált egy ideig, de a szarkák cser-regése elnyomta hervatag hangját. Hát a végén a ga-tyámat lehúztam a vén topor-tyán, az életem eloltaná, ha hagynám.

Megy a ló, vélelmem szer-int Batidának. Elbóbiskol-tam a kápás nyeregben, azt álmodtam, hogy magam is Nádlaclí lagyok. Hová is me-hetnék? Egy késem nincs, egy szerszámom. Kilencéves létem-re én úgy elpusztulok, mint a fészkekből kiesett kölkö-gőlya.

Hajnaldott, hogy Vásár-hely alá értem. Tán álmo-mban világozódott meg agyam. Hiszer itt lakik Palina! Mihály, apám kedves lótar-tó gazdája!

Nagy füstök szállnak az utcákról. Lángnyelvek. Ma-gasabban járnak a házak födelénél. De riadalom nincs körülöttem, csak melegedő va-sas katonák. Tüzelik a keríté-seket, a lakatlan házak te-tejét lerántatják.

Beköszörök Palinaékhoz, éppen esznek, tejbé gölődin

illata vág orrcsumán. Nyel-tem is akkorát éhemben, a szavam vele nyeltem.

Néznek rám, nem ismer-nek.

— Mi szél hozott?

— Palinaékat keresem, Kara Mátyás a böcsületes nevem!

— Hát ti? Hát nem men-tek Törökországba?

Mondom aztán a sorsom, ahogy gölődinből az oldal-közit kibéleltem. Mondom szo-morú sorsomat, sietős utamat, hisz' a tóalj nádasában hagy-tam három lovatam, ha be-térülök az utcába, megesz a sok vasas.

Szedték is össze a készsé-geket mindjárt. Füstölt szá-lonnákat, sódarakat, de bog-rácsot, baltát, kést, kraliát, subát, pokrócot, szöget, drótot, reszelőt. Az öreg egész nap az útravalón füstöltgött Pall fiával együtt. Palina! Pali ti-zenhat éves bajszodó legény volt már, egy a sok Palina! gyerek közül. Apja parancsá-ra együtt megyünk ki Rákos-ra, az ő valamikori bérlemé-nyükre. Na, ott a kutya nem ugat meg minket.

Estefelé még megpálínkáz-tatunk négy választási mala-cot, hogy ne ríjanak, árulja-nak el bennünket az útbán, zsákba velük, föl a Betyár hátára.

(Folytatjuk)